

ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ ВЕКТОР ЄВРАЗІЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ БІЛОРУСІ

У статті розглядаються основні напрямки інтеграційної діяльності білоруського парламенту. Показано об'єктивну картину застосування різних форм і методів Національних Зборів Республіки Білорусь в інтеграційній взаємодії Білорусі в межах Союзної держави і Євразійського Економічного Співтовариства.

Ключові слова: інтеграція, Білорусь, пострадянський простір, союз, ЄвразЕС.

В статье рассматриваются основные направления интеграционной деятельности белорусского парламента. Показана объективная картина применения различных форм и методов Национального Собрания Республики Беларусь в интеграционном взаимодействии Беларуси в пределах Союзного государства и Евразийского Экономического Сообщества.

Ключевые слова: интеграция, Беларусь, постсоветское пространство, союз, ЕвразЭС.

The article examines the main areas of integration activity of the Belarusian Parliament today. Objective picture shows the use of different forms and methods of the National Assembly of the Belarus Republic in the integration and interaction of Belarus within the framework of the Union State and the Eurasian Economic Community.

Key words: integration, Belarus, the post-Soviet space, the union, the Eurasian Economic Community.

Інтеграція є об'єктивним процесом поглиблення в масштабах усієї планети різноманітних зв'язків, досягнення якісно нового рівня взаємодії, цілісності та взаємозалежності в економіці, фінансах, політиці, науці та культурі. В основі інтеграції лежать об'єктивні процеси. Об'єктивний процес інтеграції ґрунтується на новому прориві в науці і техніці, ядром якого стала інформаційна революція, на безпрецедентному зростанні високих технологій та новітніх технічних засобів (комп'ютеризація, телекомунікаційні мережі, супутниковий зв'язок, швидкісний транспорт, оптоволоконна техніка, Інтернет), що викликали якісні зміни в структурі продуктивних сил.

Особливістю сучасного поглиблення взаємозалежності між державами, народами й окремими людьми є саме входження людства в інтеграційний етап свого розвитку. А це означає, що інтеграція передбачає не просто посилення об'єднаних процесів у сучасному світі, а вибір шляху розвитку, нову парадигму еволюції людства у XXI столітті. Сенс інтеграційної парадигми розвитку полягає не тільки у взаємному переплетенні економік та фінансів різних країн, але, головним чином, у міжнародній соціальній інтеграції, тобто в перенесенні центру ваги з власне фінансово-економічної та торговельної на соціально-культурну життєдіяльність світової спільноти. Особливо актуальною є проблема інтеграційного розвитку на пострадянському просторі.

Серед літератури, у якій висвітлюється питання інтеграційної діяльності Білорусі в контексті парламентської діяльності, назвемо видання виступів учасників міжнародного форуму (3 грудня 2012,

Санкт-Петербург), організованого під егідою «Євразійського діалогу» [1]. Також цю проблему з'ясовують експерти В. Бородаєв, Т. Романова, А. Торопигіна [2].

Як краще використовувати інтеграційний потенціал Співдружності Незалежних Держав (СНД) за умови дотримання суверенітету й незалежності кожної держави – ця проблема активно обговорювалася 17 травня 2012 року в Санкт-Петербурзі на зустрічі голів парламентів Білорусі, Казахстану й Росії. Було ухвалено рішення про створення Робочої групи з питань парламентського виміру євразійської економічної інтеграції. У вересні в Москві відбулася нарада щодо організації діяльності цієї групи. Дискусії парламентарів показали широкий спектр поглядів на євразійський парламентаризм. Одні парламентарі закликають, не чекаючи створення Євразійського економічного союзу, уже найближчим часом сформувати Євразійський парламент. І як один із можливих шляхів бачать проведення прямих демократичних виборів. Інші вважають, що це ще надто віддалена перспектива. А дехто взагалі сумнівається в правомірності існування в Євразії наднаціональних парламентських структур [3].

Найважливішим інститутом зовнішньої політики в будь-якій державі є парламент. Винятком не є й Білорусь. Саме парламентський вектор, як показав досвід останніх років, багато в чому визначає взаємини між країнами. Законодавство Республіки Білорусь дозволяє парламенту в інтеграційному механізмі держави виявляти наявні в суспільстві інтереси й забезпечувати в ухвалюваних законах

прийнятний для суспільства баланс інтересів. Національні Збори (білоруський парламент) виходять, з одного боку, з пріоритету загальнонаціональних інтересів, з іншого – вони виявляють часткові інтереси різних категорій білоруського суспільства, еліт, що становлять головний зміст ідеологій інститутів громадянського суспільства – політичних партій, громадських об'єднань і різних зацікавлених груп. У свою чергу, той інтеграційний шлях, який обрало білоруське керівництво, вимагає приведення у відповідність із рішеннями Євразійської економічної комісії національних законодавств та попередньої парламентської експертизи.

Парламентський напрям у білоруському інтеграційному процесі знає свої підйоми і свої падіння. Ритм і «механіка» цих підйомів і падінь більшою мірою – загальні, проте в них можна углядіти певні закономірності. Це залежить, насамперед, від економічної кон'юнктури, особливостей політичного моменту, а також від безпосередніх учасників інтеграційних процесів на рівні керівників держав. Може виникнути враження, що впродовж 2001-2013 рр. білоруський парламент різко змінив свої погляди, перейшовши від ідеї «повної інтеграції», досягнення державної єдності з Росією, до ідеї збереження білоруської незалежності. Насправді, це не так. У його рішеннях немає жодного протиріччя між незалежністю й «повною інтеграцією», і впродовж усієї своєї діяльності у сфері інтеграції головний законодавчий орган з однаковою впевненістю говорить то про «повну інтеграцію», більш щільну, ніж у ЄСРР, то про повний суверенітет, а то й про те і про інше одночасно [4].

Білоруський парламент ставить до інтеграційних процесів дещо інакше, ніж український і навіть російський. Білоруси переживають розпад ЄСРР більш болісно, ніж українці й росіяни, адже він стався значно більшою мірою в результаті подій та процесів, що відбувалися в Росії, а не в Білорусі, на яку він буквально «звалився». Але справа не тільки в різній мірі інтенсивності російських та білоруських прагнень. У них ще й дуже різний зміст. Насамперед для Росії та певною мірою для Казахстану об'єднання з Білоруссю – один із багатьох можливих напрямків розширення (а відхід Білорусі до якихось інших союзів – одна з багатьох загроз «стиснення»), і Білорусь не є чимось особливим і винятковим, російська свідомість не центрована на Білорусі. Але білоруська свідомість центрована саме на Росії. І парламент у цьому випадку не є винятком. Для меншості білорусів (опозиції) Росія – джерело страху, небезпеки поглинання Білорусії, для більшості ж – радше джерело надій. Але й у тих, і в інших Росія посідає у свідомості центральне місце. Імпульсивні заяви, що доводяться чути з вуст керівників Білорусі та Росії з приводу спільних об'єднаних зусиль, не додають позитиву.

У зв'язку з цим синхронізація роботи національних законодавчих органів розглядається як один із найважливіших напрямків інтеграційної взаємодії. І багато в чому ініціатива в цьому процесі належить білоруським парламентарям. 17 грудня 2012 року відбулася 43-я сесія Парламентських Зборів Союзу Білорусі та Росії вже в оновленому складі. У

першу чергу, було вирішено кадрові питання, затверджено плани роботи на наступний рік, затверджено основні параметри бюджету на 2013 рік [5]. Дискусійним є питання надання нового імпульсу розвитку міжрегіональних відносин. На сьогодні між Росією та Республікою Білорусь у рамках Союзної держави підписано близько 270 міжрегіональних угод. Республіка Білорусь взаємодіє й має торговельні відносини з вісімдесятьма регіонами Російської Федерації, і лише за останній рік у Росії створено 16 спільних російсько-білоруських підприємств. Позитивним є той факт, що депутатами Парламентських Зборів Союзу Білорусі та Росії проведено велику роботу з уніфікації законодавства на пострадянському просторі. Довелося розробляти десятки нормативних актів, спрямованих на зближення законодавств обох країн. Специфіка теперішнього моменту полягає в тому, що нормативні документи обох інтеграційних об'єднань повинні узгоджуватися між собою.

Незважаючи на конкретні кроки й конкретні результати в царині уніфікації та гармонізації законодавства, інтеграційну складову розроблено вкрай слабо. Зокрема, не всі проблеми в галузі соціального забезпечення та захисту прав білорусів вирішено до теперішнього часу. Дійсно, громадяни Республіки Білорусь іноді стикаються з певними труднощами в отриманні, наприклад, виду на проживання в спрощеному порядку, також є проблеми з працевлаштуванням, медичним обслуговуванням та пенсійним забезпеченням на території Російської Федерації та Казахстану. Це зумовлено тим, що хоча такі угоди мають місце, в основному російсько-білоруські та білорусько-казахстанські угоди мають рамковий характер. І не завжди на місцях правильно тлумачиться, правильно розуміється їхній порядок і застосування. Ще одна проблема в цьому зв'язку полягає в тому, що з правової точки зору основні форми співробітництва білоруських і російських парламентарів визначено регламентом Парламентських Зборів. Це проведення сесій, засідань комісій Парламентських Зборів, круглих столів, семінарів, конференцій, інших заходів. Це дещо звужує ініціативну базу і вимагає більшого розширення та нових підходів до спільної діяльності. До того ж залишається проблема співіснування союзної держави Росії та Білорусі з Митним союзом. Білоруські парламентарі не схильні за всієї важливості інтеграційного співробітництва в рамках Євразійського протиставляти його Союзній державі, оскільки остання охоплює більш широкий спектр питань і виходить за суто економічний периметр. Тобто ми маємо ситуацію, коли всередині споруджуваного нового широкого інтеграційного об'єднання є вужче інтеграційне об'єднання, але з більш високим ступенем глибини інтеграції – Союзна держава. З іншого боку, економіка – це та сфера, де спостерігається, хочеться цього чи ні, зіткнення інтеграційних процесів Митного союзу та Союзної держави. Економічний діалог активно просувається зусиллями «трійки», і його результати поширюються на союзне будівництво.

Власне, Митний союз і Єдиний Економічний простір вирости з тих напрацювань і з тих

домовленостей, які було вже реалізовано в Союзній державі. Наприклад, рівень уніфікації митних тарифів між Білоруссю та Росією напередодні створення Митного союзу становив понад дев'яносто відсотків. Це один із чинників, який дозволив у стислий термін вирішити завдання щодо запуску Митного союзу. Білоруська сторона сьогодні стоїть на позиції: «Поки «трійка» не наздожене «двійку», Союзній державі

бути». Більше того, Союзна держава вже виступає локомотивом, і надалі може бути використаний майданчик Союзної держави для утворення Єдиного Євразійського Економічного Союзу. Створення спільного парламентського органу могло б завершити процес формування сприятливого інституційного середовища для подальшого розвитку євразійської економічної інтеграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Евразийская интеграция в XXI веке / [ред. группа : А. А. Климов, В. Н. Лексин, А. Н. Швецов]. – М. : ЛЕНАНД, 2012. – С. 23.
2. Евразийская интеграция: экономика, право, политика. – 2013. – № 13.
3. Белоруссия и Россия: общества и государства / [ред. : Д. Фурман]. – М. : Права человека, 1998. – С. 16.
4. Парламентское взаимодействие и интеграция [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.vmeste-s-rossiei.mid.ru>. – Дата доступа : 25.02.2013.
5. Актуальные вопросы международных отношений и внешней политики Беларуси: материалы научных семинаров, январь-декабрь 2002 г. – Минск, 2003. – 128 с.
6. Беларусь в современном мире. – Минск : Центр международных исследований БГУ, 2003. – 216 с.
7. Беларусь и Россия: цивилизационные приоритеты. – Минск : ИСПИ, 1999. – 201 с.
8. Беларусь в интеграционных проектах / А. К. Акулик [и др.] ; Ин-т экономики НАН Беларуси. – Минск : Беларус. навука, 2011. – 322 с.
9. Політологія : [підручник] / І. С. Дзюбка, К. М. Левківський, В. П. Андрущенко та ін. ; за заг. ред. І. С. Дзюбка, К. М. Левківського. – К. : Вища шк., 1998. – 304 с.

Рецензенти: Шевчук О. В., д. політ. н., професор;
Ярошенко В. М., к. політ. н, доцент.

© Морозов Р. М., 2014

Дата надходження статті до редколегії 19.10.2013 р.

МОРОЗОВ Руслан Миколайович – доцент кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Донецького національного університету, м. Донецьк.

Коло наукових інтересів: проблеми українсько-білоруських взаємин, Білорусь в інтеграційних проектах.